

Schoolcultuur en Veiligheid

Integraal plan sociale veiligheid Mundus college Amsterdam

Januari 2015

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Visie	5
2. Organisatie	6
3. Sociale veiligheid: drie niveaus	10
4. Schoolgebouwen en omgeving	17
5. Monitoren	20
Bijlage 1 Schouw	23

Inleiding

Op het Mundus College zitten veel nieuwkomers en jongeren met een internationale achtergrond en grote culturele verscheidenheid. Wat deze jonge mensen bindt, is dat zij allemaal op hun eigen wijze van hun leven een succes willen maken. Wij willen dat onze leerlingen zich verbinden met de samenleving. Begrijpen wat de samenleving van hen verwacht. Dat zij kritisch leren denken. De juiste mentaliteit, houding, gedrag ontwikkelen en vertrouwen krijgen in zichzelf en de wereld om hen heen.

Dit kan alleen als wij hen daar in een veilige omgeving de ruimte voor geven. Het maken van een veilige school, in zowel fysieke als sociale zin, voor iedereen die zich er dagelijks beweegt, vraagt specifieke aandacht en een uitgebreid handelingsrepertoire van de schoolleiding, medewerkers, leerlingen en partners. Het gaat over gedragen schoolregels, de inzet van vertrouwenspersonen, sociale competenties van leerlingen, burgerschap en identiteit.

Als school hebben we de afgelopen jaren vernieuwingen doorgevoerd om de kwaliteit van ons onderwijs te versterken. In vervolg hierop investeren we nu hernieuwd in ons veiligheidsbeleid. We doen al veel op het gebied van sociale veiligheid. In dit integrale plan expliciteren we dit en beschrijven we hoe onze inzet op de sociale veiligheid in en om onze school op een planmatige manier intensiveren, monitoren en verbeteren. De punten ter verbetering, zoals genoemd door de Inspectie van Onderwijs op basis van het onderzoek dat in april en juni 2014 op onze school plaatsvond, zijn in dit plan meegenomen. Ook de bevingending van een veiligheidsschouw van de schoolgebouwen en de directe omgeving van de school, zijn in dit plan opgenomen en in samenhang met het sociale veiligheidsbeleid gebracht.

Kenschets van het Mundus college en de leerlingen

Het Mundus college is een vmbo school (basis en kader; in totaal circa 475 leerlingen) en biedt daarnaast praktijkonderwijs (circa 300 leerlingen), internationale schakelklas voor nieuwkomers (ISK, circa 225 leerlingen) en onderwijs aan autisten met een laag IQ (circa 50 leerlingen). ISK leerlingen worden zo snel mogelijk 'doorgeschakeld' naar vmbo of praktijkonderwijs. Een groot aantal van onze leerlingen krijgt leerwegondersteuning. We herbergen een kleine 60 nationaliteiten en de meeste leerlingen zijn afkomstig uit achterstandswijken.

Onze leerlingen bevinden zich aan de onderkant van het onderwijssysteem. Ze blinken over het algemeen niet uit door een voorspoedige opgroeisituatie en schoolcarrière. Een deel van de leerlingen is gedwongen schoolwisselaar en een ander deel woont pas recent in Nederland. Een relatief groot deel van de leerlingen komt mede door (een combinatie van) deze factoren met (taal)achterstanden binnen. We hebben te maken met relatief veel gedragsproblematiek, met de invloed van straatcultuur en de invloed van thuiscultuur. Het Mundus college heeft daarmee geen doorsnee populatie – noch een gemakkelijke doelgroep.

We bereiden onze leerlingen zo goed mogelijk voor op de arbeidsmarkt en/of vervolgonderwijs. We zetten erop in hen een diploma te laten behalen of naar werk te laten uitstromen. Dat betekent in de eerste plaats dat we hen op zo'n manier moeten toerusten dat zij zich een plek in de maatschappij kunnen én willen verwerven. Naast kwalitatief goed onderwijs, hebben wij daarom een sterke focus op een positieve schoolcultuur als leerschool voor gewenst gedrag, het verwerven van sociale en maatschappelijke competenties, talentontwikkeling en het ontwikkelen van een positief zelfbeeld.

Allemaal zaken die ook de sociale veiligheid versterken en daarmee verweven zijn. Een sterke en positieve schoolcultuur is de beste preventie tegen onveiligheid: agressie, pesten, drugsgebruik en ander grensoverschrijdend gedrag.

Maar het gaat niet alleen om de veiligheid op en om de school. Omdat we op deze manier goed burgerschap en maatschappelijke participatie van onze leerling proberen te vergroten, helpen we ook om maatschappelijke onveiligheid en criminaliteit in de toekomst te voorkomen.

Leeswijzer

Dit integrale veiligheidsplan van het Mundus college start in hoofdstuk 1 (Visie) met het formuleren van de visie op sociale veiligheid: onze koers en leidraad. Hoofdstuk 2 (Organisatie) beschrijft de bewakers, dragers en ontwikkelaars van het veiligheidsbeleid op onze school: Team en Meldpunt Schoolcultuur en Veiligheid, de interne ontwikkelgroepen, de projectgroep Veiligheid en de stuurgroep Veiligheid. In hoofdstuk 3 (Sociale veiligheid) benoemen we op welke manier we op onze school continu werken aan sociale veiligheid. In hoofdstuk 4 (Schoolgebouwen en omgeving) gaan we in op de fysieke situatie. Hoe kunnen we de veiligheid in onze beide schoolgebouwen en de omgeving rond de school versterken? We formuleren hier een aantal wezenlijke verbeterpunten. In hoofdstuk 5 (Monitoren) tenslotte staat het monitoren van veiligheid centraal – alsmede de manier waarop we de resultaten evalueren en terugkoppelen om het veiligheidsbeleid steeds te blijven verbeteren.

Dit plan bouwt voort op hetgeen het Mundus college al heeft ontwikkeld en uitvoert op het gebied van veiligheid. Nieuwe elementen of onderdelen die we aan het veiligheidsbeleid toevoegen, zijn herkenbaar via de aanduiding '**actie**'.

1. Visie

Het Mundus college is een goede, prettige, schone en veilige school waar iedereen met plezier leert en werkt. Deze algemene visie is onze leidraad en geven we – gezien het karakter en de missie van onze school – een specifieke invulling.

Wij zijn een internationale luchthaven, waar jonge mensen uit de hele wereld uit alle delen van de wereld veilig landen en een thuis vinden. Maar ook een plaats waar je opstijgt naar een nieuwe bestemming. Waar je je eigen grenzen leert kennen en verleggen. Waar je een nieuwe horizon verkent. Waar de reis niet zwaar is en onbestemd, maar een helder doel heeft.

Op onze school halen we de wereld binnen. Nieuwe culturen en ervaringen. Denken en doen we internationaal. Omdat we wereldburgers zijn.

Deze school verbindt. Is de opstap naar een nieuwe fase in je leven. Waar we je helpen je bestemming te bereiken, je talenten te ontwikkelen.

(citaat uit merkpaspoort Mundus College)

1.1 Vijf pijlers onder onze visie

Onze visie op sociale veiligheid is gebouwd op de volgende pijlers:

- Om prettig en veilig te kunnen leren en verblijven op school, is een veilig schoolklimaat een voorwaarde. Onder het motto ‘wat aandacht krijgt, groeit’ gaan we uit van wat (al) goed is en bekrachtigen dit. Deze positieve benadering (tegenover een probleemgerichte benadering) weerhoudt ons er niet van om oog te hebben voor wat niet goed gaat.
- Bewustwording van de eigen en andermans veiligheid heeft een prominente plaats in het curriculum van de school en wordt van daaruit expliciet gevoed en gestimuleerd – onder andere door in te zetten op de ontwikkeling van sociale en maatschappelijk competenties van leerlingen.
- We zijn duidelijk over het gedrag dat we wensen van onze leerlingen en ons personeel. Dit maken we concreet in leefregels, gedragsregels en klassenregels (onder de noemer G.R.A.S.: gastvrij, respectvol, met aandacht en steunend) die worden uitgedragen en voorgeleefd door de docenten en andere medewerkers van het Mundus college.
- Onze docenten en andere medewerkers stellen heldere grenzen aan ongewenst en/of grensoverschrijdend gedrag door dit niet te tolereren en consequent en adequaat in te grijpen. Indien nodig werken we daarin samen met zorgpartners en politie.
- De school levert een maatschappelijke bijdrage aan (het gevoel van veiligheid in) de buurt door voorzieningen te delen, diensten en cursussen aan te bieden en ook in visueel opzicht een aantrekkelijke plek te vormen.

Deze pijlers vormen de basis van ons beleid op sociale veiligheid en veilig ontwerp en beheer in en om de school.

2. Organisatie

We hebben sociale veiligheid (het ontwikkelen, monitoren en continu verbeteren ervan) in verschillende vormen en in verschillende lagen van de organisatie belegd:

2.1 Team en meldpunt Schoolcultuur en Veiligheid

Het Mundus college heeft een coördinator Schoolcultuur en Veiligheid en een teamleider Schoolcultuur en Veiligheid aangesteld. Samen met de gebouwhoofden vormen zij een team dat verantwoordelijk is voor het handhaven van een veilige situatie op school.

Hoofdgebouw en dislocatie hebben beide een gebouwhoofd die de rol hebben van 'pedagogische conciërge' en die geselecteerd zijn op hun pedagogische kwaliteiten.

Tezamen vormen de gebouwhoofden, de coördinator en de teamleider Schoolcultuur en Veiligheid ook het Meldpunt waar personeel, leerlingen en ouders ongewenste situaties, incidenten en/of gevoelens van onvrede kunnen of moeten melden. (Zij maken hierbij gebruik van de aanpak: Handreiking Agressie en Geweld en het protocol Grensoverschrijdend gedrag op het Mundus.) Het kan hier zowel gaan over klachten als feitelijke meldingen. Op het moment dat sprake is van melding van dergelijke zaken, is het team verantwoordelijk voor opvang, probleemanalyse en juiste afhandeling door derden (mentoren, leerlingbegeleiders, zorgcoördinatoren, politie).

2.2 Contactpersonen, vertrouwenspersonen en vertrouwensinspectie

Medewerkers, leerlingen en hun ouders kunnen met klachten over en/of ervaringen met en/of gevoelens van onveiligheid ook terecht bij de interne contactpersonen van het Mundus college of externe vertrouwenspersonen (zie ook hoofdstuk 3) van Esprit Scholen (waarvan het Mundus college deel uitmaakt).

Actie: We versterken de functie van interne contactpersoon, in de eerste plaats door het profiel van deze functie aan te passen. We werven nadrukkelijk personen 'met een lage drempel' – een grote toegankelijkheid – die de cultuur van onze school heel goed kennen. Eind 2014 starten we een wervingsronde voor nieuwe contactpersonen (in totaal twee, een man en een vrouw).

De contacten met/meldingen aan de interne contactpersonen en de externe vertrouwenspersonen worden (indien gewenst anoniem) geregistreerd, evenals de aard van de klacht/melding. Ook vindt zo nodig overleg plaats met de directeur van het Mundus college en/of de coördinator Schoolcultuur en Veiligheid (waarbij eventuele anonimiteit gewaarborgd wordt) om in te kunnen grijpen bij (gevoelens van/ervaringen met) onveiligheid. Eventueel kan de interne vertrouwenspersoon ook advies inwinnen bij de externe vertrouwenspersoon. (ook hier maken we gebruik van de Handreiking Agressie en Geweld)

Verder is er twee keer per jaar een gesprek tussen de directeur van het Mundus college en de interne vertrouwenspersonen om de signalen van onveiligheid te delen.

Daarnaast kunnen ouders, leerlingen, docenten, directie, bestuur, maar ook de interne contactpersonen en externe vertrouwenspersonen een beroep doen op de vertrouwensinspecteurs (werkzaam bij de Onderwijsinspectie) wanneer zich in of rond de school ernstig grensoverschrijdend gedrag voordoet (seksuele intimidatie en seksueel misbruik, psychisch en fysiek geweld, discriminatie)

en radicalisering). Zij kunnen informatie geven, adviseren over eventueel te nemen stappen of ondersteunen bij het zoeken naar oplossingen. Ook kunnen zij bijstaan bij het indienen van een klacht of het doen van aangifte.

De vertrouwensinspecteurs behandelen deze klachten met de grootste zorgvuldigheid en nemen geen actie zonder instemming van de melder.

Intern hebben wij de rol en taak van de interne contactpersonen, de externe vertrouwenspersonen en de vertrouwensinspecteurs hernieuwd onder de aandacht gebracht en deze informatie is inmiddels ook op onze website te vinden.

2.3 Interne ontwikkelgroepen

Via de structuur van ontwikkelgroepen (dit is een flexibele structuur) realiseren we op een blijvende manier ontwikkeling en verbetering. In deze vorm creëren we draagvlak en eigenaarschap, zeker ook voor doorontwikkeling en verbetering op het gebied van schoolcultuur en veiligheid. Elke ontwikkelgroep heeft een specifieke opdracht waarin de doelstellingen en streefbeelden staan omschreven en de resultaten per fase worden benoemd. Op basis daarvan maakt elke ontwikkelgroep een ontwikkel- en actieplan. Voorzitter van de ontwikkelgroepen is iemand van de schoolleiding.

Via de ontwikkelgroep monitoren we de resultaten en stellen op grond daarvan beleid en handelingsrepertoire bij. Aan het eind van ieder schooljaar rapporteren de ontwikkelgroepen de resultaten en maken een terug- en vooruitblik – deze worden opgenomen en verwerkt in het jaarplan van de school.

Op het gebied van schoolcultuur en veiligheid spelen de volgende ontwikkelgroepen een belangrijke rol:

- De ontwikkelgroep 'Schoolcultuur en Veiligheid'. Deze ontwikkelgroep is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en monitoren van beleid op het terrein van schoolcultuur en veiligheid en geeft uitvoering aan de pijlers van het veiligheidsplan.

Streefdoelen van de ontwikkelgroep Schoolcultuur en Veiligheid worden jaarlijks opnieuw geconcretiseerd in de opdracht (verspreid in dit veiligheidsplan zijn ook diverse opdrachten aan deze ontwikkelgroep opgenomen). Deze doelen liggen onder meer op het terrein van de Transformatieve methode, PBS (zie 3.1), professionalisering, input van leerlingen en het pestprotocol (zie ook hoofdstuk 3).

- De ontwikkelgroep 'leerling participatie'. Omdat we leerling participatie willen stimuleren hebben we deze ontwikkelgroep in het leven geroepen. Ook deze ontwikkelgroep biedt belangrijke componenten voor het veiligheidsbeleid.

Actie: Opdracht aan (en streefdoel van) de ontwikkelgroep is het ontwikkelen van

- leerling panels waarin plannen en onderwerpen door leerlingen worden beoordeeld en van commentaar voorzien. De informatie uit deze panels komt terug bij de ontwikkelgroep, waar die serieus besproken wordt. In de leerling panels wordt teruggekoppeld met welke aanbevelingen de ontwikkelgroep aan de slag gaat;
- leerlingparticipatie door middel van interne stages, bijvoorbeeld in het Team Schoolcultuur en Veiligheid, het opknappen van de kantine, surveillance bij de ingang, ondersteunen in de kantine;

- peer-support en mediation door leerlingen.
 - De ontwikkelgroep 'ouderbetrokkenheid'. We hebben deze ontwikkelgroep in het leven geroepen om een grotere betrokkenheid van ouders te bewerkstelligen. De ontwikkelgroep zorgt ervoor dat ouders meer kennis en begrip krijgen van de situatie op school. Op deze manier komen zij meer in de gelegenheid om hun kind te steunen. Door een directer contact met ouders kunnen ook signalen van onveiligheid (zoals pesten) beter en adequater worden besproken – over en weer.
- Actie:** de opdracht (en streefdoel) van de ontwikkelgroep richt zich op vier resultaatgebieden:
- Communicatie tussen ouders en school
 - De rol van ouders bij het 'leren en ontwikkelen' van hun kind
 - De rol van ouders op school
 - De rol van ouders in de schoolomgeving

2.4 Projectgroep Mundus en partners

De projectgroep Mundus en partners gaat in 2015 van start en is verantwoordelijk voor veiligheidsissues waarvoor samenwerking met externe partners noodzakelijk is. Daarnaast zien wij mogelijkheden om via de projectgroep een positieve wisselwerking met de buurt te realiseren en een rol te geven bij de ontwikkeling van de Mundus campus (zie hoofdstuk 4).

Samenspel met de politie

Gelukkig staat de school er in het bieden van een veilige omgeving niet alleen voor. Er zijn zaken waarbij de school samen kan en zelfs moet samenwerken met partners, zoals de politie. Niet alleen bij strafbare feiten, maar ook in de preventieve sfeer kunnen politie&school veel voor elkaar betekenen.

Actie: De projectgroep bepaalt de vorm waarin wij het meest productief samen, op welke wijze we elkaars expertise het beste benutten en maken we afspraken over hoe de school incidenten afhandelt, wanneer en hoe de school de politie informeert en wanneer de politie in actie komt. Als basis hiervoor dient het protocol Grensoverschrijdend gedrag (zie paragraaf 3.3). Ook de samenwerking bij grensoverschrijdend gedrag buiten onze schoolmuren is een belangrijk onderwerp. Op welke manier kunnen wij elkaar hierin als partners het beste opereren? En: tot hoe ver buiten de schoolmuren kan onze verantwoordelijkheid reiken?

Positieve relatie met de buurt

Als Mundus college vinden we het belangrijk – zeker ook in het kader van veiligheid en preventie – een positieve relatie met de buurt te onderhouden. Daartoe vindt onder meer eens in de zes weken een buurtoverleg plaats (zie ook hoofdstuk 3 (3.2)).

Actie: we zoeken actief naar mogelijkheden om een maatschappelijke bijdrage te kunnen leveren aan onze directe omgeving (vgl ook de vijfde pijler van onze visie op veiligheid). We zien voornamelijk twee sporen waarlangs we dit zouden willen realiseren:

- helpen creëren van een visueel aantrekkelijk gebouw en campus (zie hoofdstuk 4)
- delen van voorzieningen (sport bv) en aanbieden van diensten (zoals restaurant en klussenbus)

Vaste en flexibele partners

De projectgroep werkt met vaste en flexibele partners – alle op het niveau van uitvoerend leidinggevende. Flexibele partners schuiven aan op uitnodiging, afhankelijk van de aard van de agenda en ontwikkelingen.

Vast partners zijn, naast de directeur van het Mundus college, de gemeente (portefeuille onderwijs), de politie en het jongerenwerk.

Flexibele partners zijn in ieder geval: gemeente (portefeuille beheer openbare ruimte, jeugdhulp), leerplicht (betrokken bij verzuim), de openbare bibliotheek, Topscore, dans, theater en muziekschool.

2.5 Inbedden van het plan "schoolcultuur en veiligheid" in de organisatie

Het is essentieel dat dit plan goed in alle geledingen van de organisatie doordringt, daardoor gedragen wordt en geen 'papieren tijger' blijft.

Actie: we bespreken dit plan eerst in de ontwikkelgroep schoolcultuur en geven met deze groep vorm aan onder andere *de kick off* van het plan in een van de maandelijkse algemene bijeenkomst met alle medewerkers. Hier is het rapport van de Inspectie al besproken en worden ook standaard de resultaten van het tevredenheidsonderzoek gepresenteerd en besproken. Ontwikkelingen op het gebied van veiligheid en dit plan komen op regelmatige basis terug op de agenda van deze algemene bijeenkomst.

Actie: Veiligheid op en om school en ook de veiligheid van docenten en andere medewerkers zelf, gaan we ook op andere manieren op de agenda zetten. In ieder geval wordt dit een vast bespreekpunt tijdens:

- het kernteamoverleg;
- de interne zorgvergaderingen;
- de intervisie groepen met docenten;
- de maandelijkse bijeenkomsten van het gehele team (twee keer per jaar gewijd aan Schoolcultuur en Veiligheid).

3. Sociale veiligheid: drie niveaus

Onder sociale veiligheid verstaan we de mate waarin mensen beschermd zijn en zich beschermd voelen tegen persoonlijk leed door criminaliteit, overtredingen en overlast door andere mensen.

We werken aan sociale veiligheid op drie niveaus:

1. Schoolcultuur als de basis voor veiligheid in en om de school (preventie)
2. Signaleren en tijdig corrigeren van ongewenst gedrag
3. Adequaat handelen bij incidenten en calamiteiten

3.1 Eerste niveau: schoolcultuur

De leerlingen van onze school hebben – zoals we in de inleiding al noteerden – vaak een geschiedenis met veel negatieve ervaringen, trauma's soms, gebroken schoolcarrières, slecht maatschappelijk perspectief, kwetsbare thuissituaties (éénoudergezin, werkloze ouders, armoede, verslaving...), invloed van de straatcultuur et cetera. Allemaal factoren die 'onveilig gedrag' in de hand kunnen werken: agressie, gebrek aan respect en ruimte kunnen geven aan de ander, korte lontjes ... Veiligheid op school begint daarom met het neerzetten van een schoolcultuur waarin leerlingen sociale omgangsvormen, kennis over de maatschappij, een positief zelfbeeld en een positief toekomstperspectief ontwikkelen. Zich ontwikkelen tot mensen die zich voor hun eigen gedrag verantwoordelijk maken. Zaken die niet alleen een sfeer van veiligheid vereisen, maar die zelf ook bijdragen aan een veilig schoolklimaat. Schoolcultuur biedt een tegenwicht tegen de (invloed van) de straatcultuur en vervult een voorbeeldfunctie voor hoe leerlingen hun weg in de maatschappij kunnen vinden.

We bouwen aan een dergelijke cultuur via verschillende aanvliegroutes:

- Het naleven van een gedeelde set van waarden en gedragsregels.
- Het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke vaardigheden.
- Het trainen van het pedagogisch vakmanschap van docenten/medewerkers als dragers van de schoolcultuur.
- Het uitbreiden van de schoolcultuur ook buiten schooltijd (school als thuishaven/Mundus and More).

Deze vier aanvliegroutes zien er als volgt uit:

Gedeelde en geleefde set van waarden, normen en gedragsregels

Het Mundus college heeft wenselijk gedrag van leerlingen uitgewerkt in G.R.A.S. : een set van leefregels, gedragsregels en klassenregels. G.R.A.S. staat voor Gastvrij, Aandacht, Respect en Steun. Op posters door de hele school zijn deze regels uniform en duidelijk zichtbaar aangegeven. Om deze regels te begrijpen, na te leven en levend te houden, is standaard aandacht voor G.R.A.S. tijdens de mentorlessen schoolcultuur die iedere leerling wekelijks in klasverband krijgt. Daarnaast krijgen de leerlingen Leefstijl lessen. Leefstijl is een methode waarin sociale vaardigheden van leerlingen getraind worden.

Actie: Leefstijl lessen nadrukkelijk verbinden met G.R.A.S. en in deze vorm tot vast onderdeel maken van de mentorlessen schoolcultuur. Deze actie beleggen wij bij de ontwikkelgroep Schoolcultuur en Veiligheid.

Sociale en maatschappelijke vaardigheden

Op verschillende manieren trainen we de sociale en maatschappelijke vaardigheden van onze leerlingen:

- Sterke aandacht voor sociale en maatschappelijke vaardigheden in het curriculum. Dit is aan de orde bij de lessen perspectief ontwikkeling, de lessen maatschappijleer, de cultuurlessen, het programma talentontwikkeling en genoemde leefstijl lessen. Ook geven we vriendentraining, werken we op verschillende manieren aan positieve groepsvormig in de klas en aan teambuilding (via speurtocht/survival/schoolkamp). Daarnaast biedt het Mundus college (soms in samenwerking met externe partners, soms ook als onderdeel van het buitenschoolse programma) tal van speciale programma's en lessen, onder andere over discriminatie en vooroordelen, voorlichting over seksuele diversiteit, vrijheid van meningsuiting, loverboys, de rechtbank, socratische gespreksvoering, et cetera.

Actie: Het concept 'leerlijnen sociale en maatschappelijke competenties' doorontwikkelen. Het Mundus college heeft in samenwerking met docenten al een ontwerp gemaakt met drie ontwikkellijnen. Op elk van deze ontwikkellijnen is 'beginnersgedrag' en 'expertgedrag' concreet uitgewerkt in competenties. De beoordeling van leerlingen op deze ontwikkellijnen wordt een vast onderdeel in het bevorderingsbeleid (zie hoofdstuk 5 over monitoring).

- Leerlingenparticipatie zien we als een belangrijke vorm om sociale en maatschappelijke vaardigheden te trainen, maar ook om eigenaarschap/ eigen verantwoordelijkheid te helpen creëren en goed voeling te houden met wat gaande is.

Actie: We gaan leerlingenparticipatie daarom hoog in het vaandel zetten op onze school. Daartoe hebben we de ontwikkelgroep leerling participatie in het leven geroepen en leerlingen actief betrekken bij vraagstukken rondom veiligheid (zie hoofdstuk 2).

Rolmodel en pedagogisch vakmanschap

De docenten en andere medewerkers van het Mundus college zijn de vertegenwoordigers van de waarden en gedragsregels op onze school, zij zijn belangrijke dragers van de schoolcultuur. Zij vervullen een voorbeeldfunctie, zijn rolmodel en ook degenen die de leerlingen dagelijks aanspreken op hun gedrag en positief, sociaal gedrag stimuleren. Dat vereist pedagogisch vakmanschap. Als school trainen we onze docenten en andere medewerkers in dit vakmanschap en toetsen ook of zij dit vakmanschap voldoende beheersen.

Dit doen we via:

- De leergemeenschappen. Iedere docent heeft in het voorjaar van 2013 een nulmeting op zijn lesgevende competenties gehad. Afhankelijk van het ontwikkelingsniveau volgt iedere docent leergangen in de school en vormen zij met elkaar leergemeenschappen verticaal door de organisatie. Pedagogische vaardigheden maken hiervan deel uit.
- PBS (Positive Behaviour Support) biedt structuur, denkkader en evidence based interventies voor gedragsverandering (van docenten en van leerlingen). PBS sluit in zijn waardering/bekrachtiging van positief gedrag geheel aan op onze visie op (de waarde van) schoolcultuur.

Actie: We onderzoeken welke elementen van PBS we kunnen opnemen in het trainen, beoordelen en professionaliseren van ons personeel. Hiertoe geven we de ontwikkelgroep Schoolcultuur en Veiligheid een opdracht.

- Ombuigen van gedrag dat door straatcultuur en thuiscultuur bepaald wordt naar door schoolcultuur bepaald gedrag. Het Mundus college werkt hiertoe samen met de socioloog Ilias el Hadioui in het driejarige, landelijke project 'De Transformatieve School' (mede gefinancierd door de ministeries van BZK en SZW)¹. Naast het Mundus college participeren drie andere scholen met een grootstedelijke context in dit project dat werkt met het concept van de 'mismatch in de pedagogische driehoek' tussen school, straat en thuis. De schoolcultuur kan – als drager van burgerlijke codes (dit zijn sociale en maatschappelijke attitudes en competenties) - een 'liftfunctie' vervullen door volwaardig burgerschap en maatschappelijke participatie te stimuleren. Het gaat erom aangrijpingspunten te vinden en benutten om leerlingen te laten stijgen op de sociale ladder van de schoolcultuur (in plaats van hen te laten doorgroeien in de straatcultuur). Een afgewogen en gedifferentieerd feedbacksysteem op het eigen professionele handelen maakt onderdeel uit van dit traject dat per november 2014 is gestart.
- Het functioneringskader vormt de basis van de beoordeling van docenten door de teamleiders, hierin zijn de te verwachten pedagogische en didactische competenties op gedragsniveau beschreven.

School als thuishaven

Onder de noemer Mundus & More heeft het Mundus college het brede schoolconcept/de verlengde schooldag ingevoerd. Ook op deze manier biedt de school een alternatief voor de leerschool van de straat. Schoolcultuur en talentontwikkeling/het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties zijn ook hier een belangrijk doel, hetgeen positieve omgangsvormen, een positief zelfbeeld en een positief toekomstperspectief bevordert en zo de veiligheid op school helpt vergroten.

Dit realiseren we door middel van:

- Activiteiten voor leerlingen (na schooltijd, in het gebouw; deelnemen is vrijwillig, maar niet vrijblijvend); 4 tot 5 dagen in de week een aanbod tot 17 uur, onder meer: fitness, muziek, koken, brommercertificaat halen.
- Trajecten in samenwerking met jongerenwerk om de sociale en economische weerbaarheid van de leerlingen te vergroten. We hebben hiermee goede ervaringen opgedaan. Jongerenwerk legt dwarsverbanden tussen verschillende milieus: straat, school en thuis. Het verbindt groepen jongeren (weer) met de samenleving. Jongerenwerkers zijn bovendien coach en vertrouwenspersonen voor jongeren in hun eigen leefomgeving.

Actie: Samenwerking met het jongerenwerk intensiveren. Streefdoel is het uitbreiden van jongerenwerk als ondersteuning voor kanszoekende jongeren.

- Programma's met partners van buitenaf over maatschappelijke thema's als homoseksualiteit, diversiteit, midden oosten, discriminatie etc.
Een aantal van deze programma's resulteren in diensten aan de buurt, zoals de klussenbus (leerlingen doen kleine klussen bij bewoners thuis) in samenwerking met een hierin gespecialiseerde organisatie (Stichting Dock).

Noot 1 Het Mundus college heeft reeds een aantal jaren samengewerkt met Ilias el Hadioui en dit heeft geresulteerd in een serie cursussen en masterclasses aan docenten. Deze samenwerking wordt nu geïntensiveerd door te participeren in De Transformatieve School. Deelname staat borg voor continue verbetering/professionalisering van de docenten.

- Het zakgeldproject, samen met de Stichting voor kennis & sociale cohesie worden jaarlijks 40 tot 100 jongeren geholpen met het vinden van een baan, sollicitatiegesprekken en coaching tijdens de periode dat ze werken, opdat ze hun baan ook behouden (schooljaar 2014/2015).

NB: ook zonder deel te nemen aan activiteiten kunnen leerlingen tot 17 uur op school blijven.

Samenvattend: op het Mundus college is schoolcultuur zo belangrijk, dat we er een vak van maken. Dat betekent dat we ontwikkellijnen ontwerpen, gewenste resultaten formuleren en die ook toetsen en opnemen in het bevorderingsbeleid. De ontwikkelgroep Cultuur en Veiligheid krijgt de opdracht om dit verder uit te werken.

3.2 Tweede niveau: signaleren en tijdig corrigeren

Goed voeling houden met wat gaande is op school en onder de leerlingen en waar nodig op een vroeg moment bijsturen van ongewenst gedrag en negatieve (gedrags)ontwikkeling, is belangrijk om grensoverschrijdend gedrag en incidenten te voorkomen. Daarvoor is goede signalering belangrijk.

Vroegtijdig signaleren

Op verschillende manieren zetten we erop in vroegtijdig ongewenst gedrag (in brede zin, dus ook sociaal onveilig gedrag) in het vizier te krijgen en bij te sturen:

- Observeren en signaleren van gedrag van leerlingen in de klassen en in de openbare ruimte van de school via de mentoren, docenten, leerlingbegeleiders, zorgcoördinatoren, de gebouwhoofden en via surveillance door de cultuurcoaches; deze signalen worden ingebracht in kernteam en zorgvergaderingen. En eveneens tijdens de casuïstiekbespreking waaraan teamleider, gebouwhoofden, politie en de coördinator Schoolcultuur en veiligheid deelnemen.
Actie: Veiligheid wordt een vast agendapunt in de maandelijkse kernteam- en zorgvergaderingen.
- Leerlingen zelf nadrukkelijker betrekken bij het onderwerp veiligheid. We hebben de ontwikkelgroep 'leerlingenparticipatie' in het leven geroepen (zie hoofdstuk 2).
Actie: de ontwikkelgroep 'leerlingenparticipatie' krijgt de opdracht om ideeën te genereren voor het goed vinger aan de pols houden van veiligheid en veiligheidsbeleving. Leerlingen panels kunnen hier een rol spelen, maar ook het nieuw op te zetten systeem van peer education/mediation (leerlingen spelen zelf een belangrijke rol bij het oplossen van conflicten).
- Extra inzet op vroegtijdig herkennen van pesten en ander sociaal onveilig gedrag.
Actie: hoe docenten en andere medewerkers op een vroeg moment pesten en ander onveilig gedrag herkennen, hoe zij daarop ingrijpen en ook hoe veilig zij zichzelf voelen, zijn onderwerpen die we vanaf nu als vaste bespreekpunten aan de orde stellen tijdens de functioneringsgesprekken. De ontwikkelgroep Schoolcultuur en Veiligheid krijgt de opdracht zich te buigen over de vraag op welke manier we dit het beste inrichten. In ieder geval willen we gaan werken met tevredenheidslijsten voor wat betreft het leer-, leef- en werkklimaat.
- Hernieuwde inzet op de interne contactpersonen. De interne contactpersonen spelen een rol in het signaleren van ongewenst en sociaal onveilig gedrag (zie ook 2.2).
- Het overleg dat het Mundus college heeft met vertegenwoordigers van de buurt, biedt eveneens de mogelijkheid ongewenst en onveilig gedrag buiten het schoolgebouw te signaleren. Dit overleg vindt eens in de zes weken plaats. In het overleg zitten de coördinator en de teamleider

Schoolcultuur en Veiligheid, de gebouwen hoofden en vertegenwoordigers van de buurt. De politie schuift desgevraagd aan.

Actie: Intensiveren van het buurtoverleg. Wij gaan bovendien een nieuwsbrief maken voor de buurt en projecten starten in samenwerking met buurtbewoners.

Opvolgen van signalen

De systematiek van onze leerlingenzorg biedt goede mogelijkheden om gedrag en ontwikkeling van ongewenst gedrag vroegtijdig bij te sturen. Per klas maakt de mentor standaard een groepshandelingsplan dat – wanneer gedrag en ontwikkeling van een leerling daartoe aanleiding geven – wordt opgeschaald naar een individueel handelingsplan (waarvoor ook de mentor verantwoordelijk is). Volgende opschalingsmogelijk is naar de interne ZAT (zorg advies team) – en tenslotte naar de externe ZAT.

Actie: We zetten binnen deze systematiek (expliciet dan nu het geval is) het onderwerp veiligheid op de agenda (en in het verlengde daarvan: hoe te handelen bij signalen van sociaal onveilig gedrag). Dat betekent dat veiligheid maandelijks in de zorg/kernteamvergadering wordt besproken. Te realiseren via de lijn.

Pesten

Belangrijke focus voor ons is voorkomen van pesten door leerlingen sociaal weerbaar te maken en hen vooral te leren hoe vrienden te maken (preventief).

Het Mundus college heeft een pestprotocol waarin beschreven staat wat de signalen kunnen zijn waaraan pestgedrag herkend kan worden en hoe te acteren in dergelijke situaties. De communicatie met leerlingen (daders en slachtoffers) en hun ouders is onderdeel van dit pestprotocol.

Het is uitermate belangrijk om ook aan digitaal pesten aandacht te besteden. Dit doen we onder meer via het programma mediawijsheid, waarin we onze leerlingen (voor wie het vaak extra nodig is om aandacht te besteden aan de communicatie op internet) leren weerbaarder te zijn en hen ook bewust maken van de grenzen van acceptabel internet gedrag.

We vinden het essentieel om daarnaast op andere manieren pesten zo vroeg mogelijk te herkennen en zoveel mogelijk te bestrijden.

Actie: Dat betekent dat we pesten expliciet gaan benoemen als onderwerp in de mentorgesprekken, in vragenlijsten en in specifieke programma's die we (al dan niet in samenwerking met externe partners) opzetten. Mentoren krijgen een centrale rol hierin.

Actie: Pesten als gespreksonderwerp laten terugkeren in de te vormen leerling panels (zie hoofdstuk 2; ontwikkelgroep leerparticipatie). De leerlingen in deze panels kunnen ook oplossingen aandragen voor hoe pestgedrag te voorkomen.

Actie: Ouderbetrokkenheid vergroten. We zijn schooljaar 2014/2015 gestart van iedere klas de ouders uit te nodigen bij aanvang van het schooljaar – om daarmee een band tussen school/de klas en ouders en ook tussen ouders onderling te laten ontstaan. Signalen van pestgedrag kunnen in dit verband worden besproken.

Actie: Vanaf januari 2015 organiseren we jaarlijks een thema avond over vrienden maken en pesten.

3.3 Derde niveau: adequaat handelen bij incidenten

Wanneer er ondanks de preventieve inspanningen en maatregelen (schoolcultuur en vroegtijdig signaleren/corrigeren) toch sprake is van grensoverschrijdend gedrag, is adequaat handelen vereist.

Protocol grensoverschrijdend gedrag

Grensoverschrijdend gedrag tolereren we niet, dat spreekt vanzelf. Het Mundus college heeft een begripsbepaling gemaakt van grensoverschrijdend gedrag en daaraan een protocol van schorsen en verwijderen gekoppeld. De begripsbepaling omvat een heel scala: van fysieke agressie en intimidatie tot drugs- en alcoholbezit/handel, van vernieling en diefstal tot wapenbezit. Aan elke type van grensoverschrijdend gedrag zijn duidelijke/eenduidige maatregelen verbonden. Ook de actoren en betrokkenen staan in dit protocol benoemd alsmede hun taak, rol en verantwoordelijkheid. Het gaat hier onder meer om docenten, mentoren, leerlingbegeleiders, zorgcoördinatoren, gebouwhoofden, coördinator Cultuur en veiligheid, teamleider Cultuur en veiligheid en de directeur. Of de politie wordt ingeschakeld, staat per type incident eveneens omschreven. Uiteindelijk is het altijd de directeur die (in samenspraak met de coördinator Cultuur en veiligheid en/of de teamleider Cultuur en veiligheid) beslist of de politie wordt ingeschakeld.

Dit protocol heeft het Mundus college in samenwerking met de politie ontwikkeld en scherpen we in samenwerking met de politie verder aan.

Melden, registreren en opvolgen van incidenten

Een incident wordt altijd gemeld bij een van de gebouwenhoofden, de coördinator Schoolcultuur en Veiligheid of de teamleider Schoolcultuur en Veiligheid (die tezamen het Team Schoolcultuur en Veiligheid vormen – zie hoofdstuk 2). Het gebouwenhoofd is verantwoordelijk voor juiste registratie in Magister, zowel van de melding als van de opvolging/afhandeling. De coördinator is verantwoordelijk voor de afhandeling van het incident (zorgketen en veiligheidsketen).

Wekelijks bespreekt het team Schoolcultuur en Veiligheid de meldingen en houdt vinger aan de pols voor wat betreft de afhandeling.

Actie: Om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van pestgedrag (in het kader van preventie, maar ook om daadwerkelijk pestgedrag aan te pakken), hebben we een signaleringslijst toegevoegd. In de registratie wordt pestgedrag met andere woorden als aparte categorie gehanteerd.

Andere handelingsprocedures

Het Mundus college heeft naast het (hierboven al genoemde) protocol grensoverschrijdend gedrag ook andere handelingsprocedures en protocollen waarin rollen, taken en verantwoordelijkheden staan omschreven. De communicatie met leerlingen, docenten/medewerkers, ouders en andere relevante groepen en personen in het geval er sprake is van grensoverschrijdend gedrag, een incident of calamiteit, maakt deel uit van deze handelingsprocedures, zoals

- Stappenplan bij incidenten
- Protocol voor opvang van medewerkers en leerlingen bij ernstige incidenten/calamiteiten
- Integriteitscode
- Goed functionerend systeem van bedrijfshulpverlening (bhv)
- Inschakelen nationaal crisisteam

Samenspel met de politie

In de projectgroep krijgt de samenwerking tussen politie en het Mundus college concreet vorm (zie ook hoofdstuk 2). Hier definiëren we hoe we samenwerken op het gebied van preventie én op het moment dat er sprake is van grensoverschrijdend gedrag, incidenten en calamiteiten.

- **Actie:** Bepalen van onze taak-, rol- en verantwoordelijkheidsverdeling
- **Actie:** Aanscherping van het bestaande protocol grensoverschrijdend gedrag begrippenkader – waarmee we over een weer helderheid verkrijgen over wanneer we vanuit het Mundus college de politie consulteren dan wel informeren dan wel melding/aangifte doen. Ook in het kader van vroegsignalering is deze samenwerking met de politie van waarde.
- **Actie:** Regelmatig casuïstiekbesprekingen; voor een goed samenspel met de politie is het belangrijk regelmatig onze begripsbepaling en rolverdeling te checken of: af te stemmen door middel van casuïstiekbesprekingen.

Ongewenst en grensoverschrijdend gedrag van docenten en andere medewerkers

Leerlingen, ouders en collega's hebben verschillende mogelijkheden om ongewenst gedrag van docenten en andere medewerkers te melden en bespreken:

- Meldingen en klachtenprocedure via het meldpunt (zie 2.1).
- Contact met de twee interne contactpersonen en/of de externe vertrouwenspersonen en/of de vertrouwensinspecteur (zie 2.2).

Het Mundus college beschikt (als onderdeel van de Esprit Scholen) over een integriteitscode. De code biedt een kader bij het interpreteren, beoordelen en afwegen van wel of niet aanvaardbaar gedrag.

4. Schoolgebouwen en omgeving

Het hoofdgebouw van het Munduscollege is gelegen aan een hellend vlak, gevormd door het talud van de Burgemeester Roëlllaan, het viaduct met halte, de Burgemeester van de Pollaan en de openbare ruimte van de burgemeester Hogguerstraat. Door de flats aan de Hogguerstraat is er veel 'grootschalige' openbare ruimte, vooral ingevuld door parkeervelden, een kenmerk van het 'Amsterdams Uitbreidingsplan AUP' van Cornelis van Eesteren. Het gebouw heeft aan de Roëlllaan een aantal inspringingen, die met hekwerken zijn afgezet. Het heeft daardoor aan die zijde een enigszins grimmige uitstraling.

De dislocatie ligt een kleine vierhonderd meter verder aan de Herman Poortstraat en is bereikbaar via een netwerk aan routes, langs kleine straten en plantsoenen.

4.1 Schouw

Om inzicht te krijgen in de gevoeligheid van plekken in het gebouw en in de directe omgeving van het schoolgebouw, inclusief de routes naar de dislocatie, is er een schouw gehouden². De deelnemers aan de schouw hebben gekeken naar mogelijke risico's en hadden vooral oog voor kansen bij het renoveren van delen van het Mundus college.

Bij de veiligheidsschouw zijn vier criteria gehanteerd, die van belang zijn bij het sociaal veilig ontwerpen en beheren van de gebouwde omgeving³, de zogenaamde ZETA-criteria: zichtbaarheid, toegankelijkheid, eenduidigheid en aantrekkelijkheid.

Tijdens de schouw zijn veel aspecten de revue gepasseerd; deze aspecten zijn opgenomen in een matrix⁴. We ordenen de bevindingen van de schouw in drie thema's die van belang zijn voor het creëren van een veilige school en schoolomgeving:

1. Thuishaven/beleving van de ruimte
Sociale veiligheid begint met nadenken over hoe we de fysieke ruimte in en om de school een positieve uitstraling kunnen geven, een uitstraling die aansluit op wat wij willen neerzetten met de schoolcultuur.
2. Leerlingenstromen/routing.
3. Openheid naar/respect voor de buurt.

Per thema hebben we de belangrijkste risico's opgenomen in een schema, met de daarbij horende aanbevelingen, in de vorm van IBOC: Inrichting, Beheer, Organisatie en Communicatie.

De nummers in het eerste vak verwijzen naar de code in de matrix. Deze codering is ontleend aan de checklist VIOS (veilig in en om school).

In de bijlage hebben we een visuele impressie van en de belangrijkste bevindingen naar aanleiding van de schouw opgenomen.

Noot 2 Participanten tijdens de schouw waren de directeur van het Mundus college, voorzitter van het college van bestuur van de Esprit Scholen, de facility manager van Esprit Scholen, adviseur huisvesting van de gemeente en een bouwkundige gelieerd aan ICS (ICS is verantwoordelijk voor een al eerder opgesteld vernieuwingsplan voor het Mundus college). De schouw stond onder leiding van DSP-groep.

Noot 3 Bron: Handboek Sociaal Veilig Ontwerp en Beheer, waarvan DSP-groep een van de auteurs is (Thoth, 2008)

Noot 4 De matrix is ontleend aan de checklist VIOS (Veilig in en om school). Vanwege de grote omvang hebben we deze matrix niet bijgevoegd. Deze kan bij de directie van het Mundus college opgevraagd worden.

Ad 1 Thuishaven/beleving van de ruimte

Situatie gebouw-omgeving	Kenmerken	Risico's / Kansen	Oplossingen IBOC
E4 Ligging centrale functies	Gebouw A: Kantine: groot, maar niet aantrekkelijk, donker (zwart plafond)	Geen betrokkenheid/eigenaarschap	Meer sfeer. Inzet: placemaking. Meer compartimentering en uitstraling van loungeplek Jongeren betrekken bij vormgeving (& zelf maken), Naar model van 'Gaudi'-bank in kantine
	Gebouw A: Tussenverdieping 1/5 van ruimte onbenut & gevaarlijke trap	Onaantrekkelijke kantine, door verlaging deel ruimte	Toegankelijke huiskamer met zwevende trap i.p.v. wenteltrap
F9 Vaklokalen (techniek, computer, chemie,)	Groot en onoverzichtelijk Maar ook entresol: uit het zicht	Te weinig gebruikt Achterhaald?	Ander gebruik lokalen; leerlingen meer praktijkstages buiten (trend)
F4 WC-groepen	Gebouw B: Compartiment op gang, uit loop en uit zicht	(Seksuele) intimidatie, maar ook onzedelijk gedrag uitlokkend	Best practice: Wc-groepen Marcanti, Jan van Galenstraat Opnemen toiletgroepen in huizen
A2 Doorsnijdende infrastructuur	Door opgetilde weg ontstaat Isolement/ Barrière Roëllaan	Integrale aanpak school en directe omgeving	Ontwerpen van tribune in talud
B6 Openbaar groen en of beplanting rond schoolgebouw	Alles wintergroen, onaantrekkelijk, geen seizoensbeleving	Geen eigenaarschap/ Gebrekkige leefbaarheid	Vaste planten, kleurrijke struiken (besdragend), maar ook bollen voorjaar (referentie openbare ruimte station Sloterdijk). Verticaal vergroenen dode muren Referentie: Jan van Galenzwembad, Bos en Lommer
	Onaantrekkelijke bitumen daken; voor leerlingen, personeel en bewoners flats	Vergeten eigenaarschap(de daken zijn van niemand) Kansen voor vergroening horizontale vlakken	Horizontale vergroening Referentie: Stads Kantoor Hilversum.
C3 Inrichting schoolplein (nissen/hoeken)	Weinig hoeken en nissen, waar vervelende dingen voorkomen	Sterk punt. Bewaken bij transformatie!!	Andere organisatie inhammen bij school noordzijde Nis bij centrale trappenhuis op een attractievere manier afschermen van de openbare weg
D1 Aansluiting op andere gebouwen of terreinen	Vrije ligging in ruimte, maar deel gebouw is verhuurd aan derden (Ontdekhoe Amsterdam)	Samenwerking met deze partij geen meerwaarde	Afstoten en toevoegen aan domein Mundus: bijv. eigen honk Instromers (ISK) Ontwerpstudie herverdeling groepen

Ad 2 Leerlingenstromen/routing

Situatie gebouw-omgeving	Kenmerken	Risico's / Kansen	Oplossingen IBOC
E5 Gangen en trappen (Onderscheid tussen verdiepingen en b.g.)	B 1 t/m 4 : smalle lange gangen	(Seksuele) intimidatie, crowd control	Geen gangen, maar vloeiende compartimenten (medegebruik loze logistieke ruimte)
E3 Doorstroming naar een centrale ruimte	Slechte doorstroming van trappartij Extra: slechte akoestiek	(seksuele) intimidatie en crowd control)	Flauwere treden in stijgpunt; meer bordessen Nieuwe huiskamers/huizen (leerlinghuizensyst. uitgevoerd als Mezzanine)
D5 Detaillering hoofdentree	Sterke compartimentering noopt tot zigzagbeweging.	Geen eigenaarschap mede door onoverzichtelijkheid	Ongecompartimenteerd entree (zie E2)
E2 Aanmeldpunt bezoekers(balie-vorm, conciërgé ruimte)	Juxtapositie, quasi-transparant niet gunstige zigzag	Opgesloten gevoel in voorportaal Kansen op Insluiping	Minder hokkerige inrichting entree (Ronde) balie meer centraal in voorruimte

A7 Wandelroutes schoolgebouw (OOK DISLOCATIE)	Opvallend goed verlichte routes tussen dislocatie en Mundus en de bredere omgeving, maar verlichting gaat laat aan	Beroving, intimidatie	Afstemmen energieleverancier of in winterhalfjaar verlichting eerder aan kan
A6 Haltes OV	Minimale verlichting uitabri's Rest armaturen op auto's afgestemd	Beroving, intimidatie	Meer afstemmen verlichting op voetgangers
C7 Fietsenstalling/rekken op terrein	Versnipperd de ruimte	Aantrekkelijkheid entree, en toegankelijkheid (ook: crowd control)	Kans: voor opname in talud Zie C2
A8 Fietsroutes naar schoolgebouw	Goed overzichtelijke openbare ruimte, behalve groenstrook aan de noordzijde van de school (fietspad naar viaduct Burgemeester van der Pollstraat)	Beroving, intimidatie	Non-discripte slecht beheerde groenstrook tussen gebouw C en fietspad bij campus betrekken Gronduitgifte wijzigen

Ad 3 Openheid naar/respect voor de buurt

Situatie gebouw-omgeving	Kenmerken	Risico's / Kansen	Oplossingen IBOC
A5 Kwetsbare objecten/groepen	2) Nerveuze dieren bij dierenarts	Intimidatie leerlingen bij routing langs gebouw	Onttrekken zone voor dierenartspraktijk aan publieke ruimte voor dierenarts
C1Aansluiting openbaar gebied (muur, hek, sloot)	Voorzijde laag afsluitbaar hekwerk; Achterzijde Onaangenaam hekwerk (model gevangenis) met inhammen	Geen attractiviteit, gebrek aan eigenaarschap	Eenduidig afsluitbaar hekwerk rondom hele school Kansen voor medegebruik buurt Ontwerp in combinatie met een visie op campus
D2 Gevelvorm en dakhoogte	Onaantrekkelijke verticale vlakken	graffiti	Verticale vergroening In aansluiting op horizontale vergroening
F7 Mediatheek	Juweeltje van placemaking	Kans voor participatie buurt	Openbaar maken voor de buurt Referentie voor uitwerking andere ruimtelijke oplossingen

4.2 Vervolg: herontwerp schoolgebouw en omgeving

Volgende stap is een herontwerp van schoolgebouw en omgeving te maken op basis van de inzichten. Hiertoe wordt een projectleider aangesteld die prioriteiten stelt en een programma van eisen formuleert voor herontwerp van het gebouw. In samenhang daarmee moet ook een plan gemaakt worden voor de directe omgeving van het schoolgebouw, waarin de relatie met de buurt wordt gelegd en vorm krijgt (mogelijkheid van gedeeld gebruik van voorzieningen, visuele aantrekkelijkheid, aandacht voor veiligheid/overlast). Het is goed om de projectgroep Mundus en partners te betrekken bij de ontwikkeling van dit plan.

5. Monitoren

Het Mundus college beschikt over diverse monitorsystemen en instrumenten om zicht te houden op hoe het met de veiligheid op en om de school is gesteld. De manier waarop we sociale veiligheid monitoren, evalueren en vervolgens het veiligheidsbeleid bijstellen, beschrijven we in dit laatste hoofdstuk.

In de inleiding benadrukten we al hoe belangrijk het is om goed contact te houden met de haarvaten van de schoolcultuur, ook en vooral als het om veiligheid gaat. Naast de planmatige methodes en registratiesystemen die we hiervoor gebruiken, blijven informele contacten, ogen en oren open houden in de wandelgangen, tijdens gesprekken met ouders, leerlingen, collega's en het op andere manieren goed voeling houden met wat gaande is, natuurlijk van essentieel belang.

5.1 Monitoren schoolcultuur

Hoe weten we of G.R.A.S. en andere sociale en maatschappelijke competenties groeien?

Wij monitoren dit op verschillende manieren:

- Via toetsen, observatie van zichtbaar gedrag en evaluaties. Resultaten uit observaties en toetsen komen terug in de handelingsplannen (groepshandelingsplan, individueel handelingsplan en eventueel bespreking in interne ZAT – zorg advies team) - onderdeel van het leerlingenzorgsysteem van het Mundus college.

Actie: De ontwikkeling van leerlingen op sociale en maatschappelijke competenties expliciet maken in de coachinggesprekken met leerlingen (standaard drie keer per jaar) en dit bespreekbaar maken in gesprek met leerlingen en hun ouders.

Actie: Op basis van het ontwerp 'ontwikkellijnen in sociale en maatschappelijke competenties' een waarderingssysteem ontwikkelen. Leerlingen krijgen een cijfer alsmede studiepunten voor de mate waarmee zij deze competenties ontwikkelen, die meetellen in de bevordering.

Daarnaast willen wij opnieuw het portfolio (talentontwikkeling) invoeren als onderdeel van de beoordeling van leerlingen.

Deze beide acties worden belegd bij de ontwikkelgroep Schoolcultuur en Veiligheid.

Actie: In een nieuw te vormen schoolloopbaancentrum (op dit moment in ontwikkeling) worden sociale ontwikkellijnen geformuleerd (o.a. op basis van de sociale en maatschappelijke competenties); het centrum verzamelt data over alle leerlingen aan de hand waarvan ontwikkeling en ontwikkelingsrichting van leerlingen kunnen worden vastgesteld. Decanen en orthopedagogen maken deel uit van dit schoolloopbaancentrum dat zich in de context van individualisering/personalisering van onderwijs, als kenniscentrum zal ontwikkelen.

5.2 Monitoren incidenten en verzuim

Zoals beschreven in 2.1 en 3.3 is het Team Schoolcultuur en Veiligheid verantwoordelijk voor een juiste registratie van incidenten en klachten, de opvolging daarvan (inschakelen politie, inzet van zorg, etc.) en ook de registratie van deze opvolging. Dit gebeurt in Magister.

Ook het verzuim wordt geregistreerd in Magister, opgevolgd (achterhalen van achtergronden en oorzaken voor verzuim, hierop actie ondernemen, bijvoorbeeld door inzet van zorg). De opvolging van verzuim wordt eveneens geregistreerd in Magister.

- Wekelijks bespreekt het team Schoolcultuur en Veiligheid meldingen (klachten en incidenten) en verzuim en houdt vinger aan de pols bij de afhandeling ervan.
- Maandelijks analyseren de directeur en het Team Schoolcultuur en Veiligheid gezamenlijk deze gegevens over incidenten, verzuim en zorg. Eens per drie maanden vindt terugkoppeling plaats naar de schoolleiding in groter verband (zie 5.4).

Actie: Daarnaast start de directeur per november 2014 met een jaarlijks terugkerende reeks van gesprekken met teamleiders en docenten waarin de veiligheid in en om de school systematisch wordt geanalyseerd.

5.3 Monitoren veiligheidsbeleving

Het Mundus college heeft een aantal standaardprocedures om de veiligheidsbeleving van leerlingen en docenten en andere medewerkers te meten:

- Jaarlijks enquête onder leerlingen 3^e leerjaar.
- Eens in de twee jaar algemeen tevredenheidsonderzoek onder alle medewerkers. Veiligheid en veiligheidsbeleving maakt hiervan een deel uit. De gegevens uit deze enquête worden geanalyseerd, onder andere verschillen tussen de diverse teams worden doordacht. Dit gebeurt onder meer in de ontwikkelgroep Schoolcultuur en Veiligheid. Resultaten worden beschreven in de jaarrapportage van de ontwikkelgroep en meegenomen in het jaarverslag van het Mundus college.

We zijn ons ervan bewust dat een enquête - zeker voor onze leerlingenpopulatie - als instrument beperkingen heeft en niet het enige instrument mag zijn om zicht te krijgen op veiligheid en veiligheidsbeleving. Concreet betekent dit dat we zoeken naar andere manieren van monitoren:

Actie: de ontwikkelgroep Schoolcultuur en Veiligheid heeft per oktober 2014 de opdracht gekregen om nieuwe vormen van raadpleging/monitoring van leerlingen en personeel inzake veiligheid te ontwikkelen. Voornemens en denkrichting zijn onder meer:

- Raadpleging leerlingen:
 - gebruik maken van leerlingenpanels (opdracht aan ontwikkelgroep leerlingenparticipatie);
 - aanpassen van de zelfscoringslijsten (AVL) van leerlingen door veiligheid en veiligheidsbeleving (leer- en leefklimaat) daar nadrukkelijker onderdeel van te maken. Belangrijk is goed te kijken naar de vorm waarin de vragen gesteld worden (opdracht ontwikkelgroep Schoolcultuur en Veiligheid);
 - tweejaarlijkse schouw met leerlingen om boven water te krijgen waar ze zich niet prettig voelen, waar dingen gebeuren (uitwerking van dit plan als opdracht aan de ontwikkelgroep leerlingenparticipatie).
- Personeelsraadpleging:
 - toevoegen van veiligheidsbeleving /beoordelen werkklimaat aan de zelfscoringslijst voor docenten (in relatie tot uitvoering van PBS, zie 3.1).
 - veiligheid wordt een vast besprekspunt tijdens het kernteamoverleg, zorgvergaderingen en intervisiegroepen met docenten.

Overigens kunnen vanuit de functioneringsgesprekken, via interne contactpersonen, de externe vertrouwenspersonen en de intervisiegroepen van docenten ook signalen komen (indien nodig anoniem) over de veiligheidsbeleving personeel.

5.4 De cirkel rond maken

- Eens per drie maanden bespreken en analyseren de schoolleiding (directeur en teamleiders) de gegevens uit al deze monitorsystemen in onderlinge samenhang. Tevens vindt hier informatie-uitwisseling en terugkoppeling plaats met de ontwikkelgroep Schoolcultuur en Veiligheid en de projectgroep Mundus en partners (waarin de directeur zitting heeft). Acties en eventuele aanvullingen op en/of aanpassingen van het veiligheidsbeleid (en het integrale plan sociale veiligheid) worden vanuit dit overleg uitgezet.
- Twee keer per jaar wordt het gehele team van medewerkers van het Mundus college geïnformeerd over en betrokken bij de ontwikkelingen op het gebied van Schoolcultuur en Veiligheid.

RUIMTELIJKE BOUWSTENEN VOOR SOCIALE VEILIGHEID MUNDUSCOLLEGE AMSTERDAM

DSP-groep: Tobias Woldendorp & Karin Schaafsma
4 december 2014

DSP-groep en Sociale Veiligheid

2000 Min.
BZK

- ☐ VeiligheidsEffectRapportage (VER) – quickscan sociale veiligheid (schouwen)
- ☐ PKVW, KVO, KVVU, Methode Sociaal Veilige Stad
- ☐ Handboek Veilig Ontwerp en Beheer
- ☐ Onderzoek, advies, instrumenten schoolveiligheid (VIOS, IRIS, lezingen, cursussen)

Uitgangspunten Schouw Gebouw en omgeving

- Onderscheid plan- & studiegebied
 - Analyse huidige- & toekomstige situatie
 - Objectieve en subjectieve veiligheid
 - Rangschikken naar bouwstenen veiligheidsplan
- Mundus:
- ▣ thuishaven/beleving van de ruimte
 - ▣ leerlingenstromen/routing
 - ▣ openheid naar de buurt/respect van de buurt

Sociale veiligheid

Definitie

Geldt voor
leerlingen,
personeel,
bezoekers,
buurt-
bewoners

“Onder sociale veiligheid wordt verstaan de mate waarin mensen beschermd zijn en zich beschermd voelen tegen persoonlijk leed door criminaliteit, overtredingen en overlast door andere mensen”

Toetsingskader sociaal veilig ontwerp en beheer

- **Zichtbaarheid**
sociale ogen, zichtlijnen, gelijkmatigheid,
voorkomen schijnveiligheid
- **Eenduidigheid**
zonering, markering, mijn en dijn
- **Toegankelijkheid**
bereikbaarheid, vluchtwegen,
- **Aantrekkelijkheid**
schoon, heel en gebruiksvriendelijk, beheer

Zienswijze

Centraal opgestelde kluisjes:
vervuiling, intimidatie, mishandeling

Wandstandig: geen problemen,
bijdrage aan inrichting

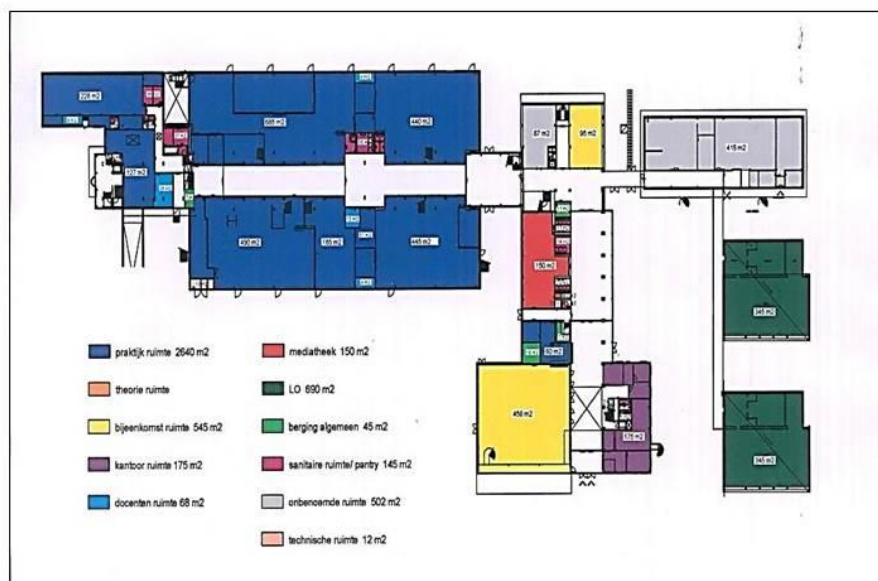

Risico's en (niet vergeten) Sterke punten huidige situatie (delictogrammen)

Resultaten uit schouw, aangevuld met info Karin Schaafsma uit gesprekken

Duiken in de materie

Belangrijkste aandachtspunten huidige situatie gebouw en omgeving

Eenduidigheid

- ☐ Bevorderen eigenaarschap leerlingen
- ☐ Zoeken naar openheid en flexibiliteit
- ☐ Creëren van beslotenheid

Zichtbaarheid / toegankelijkheid

- ☐ heen en weer lopen van de praktijkschool en hoofdgebouw (waar praktijk lokalen zijn)
- ☐ praktijkschool leerlingen hebben baat bij een kleine setting

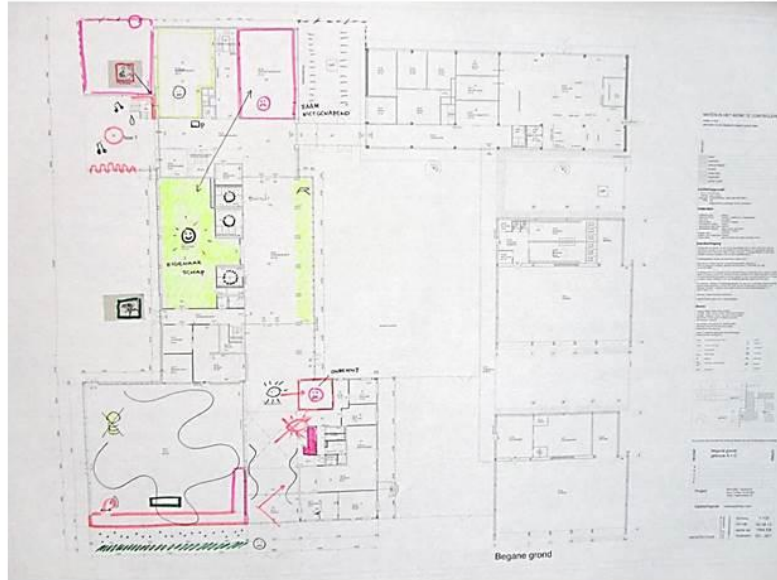
Voorkant: aandachtspunten huidige situatie gebouw en omgeving

Zichtbaarheid met aspecten van eenduidigheid (markering/mijn en dijn)

- ☐ alle leerlingen komen in de pauzes samen op de begane grond (1 kantine);
- ☐ opvang van (ISK) is nu op de 4e verdieping van het hoofdgebouw;
- ☐ praktijklokalen hoofdgebouw nu te groot (te onoverzichtelijk voor de docenten).

Bevindingen van de schouw

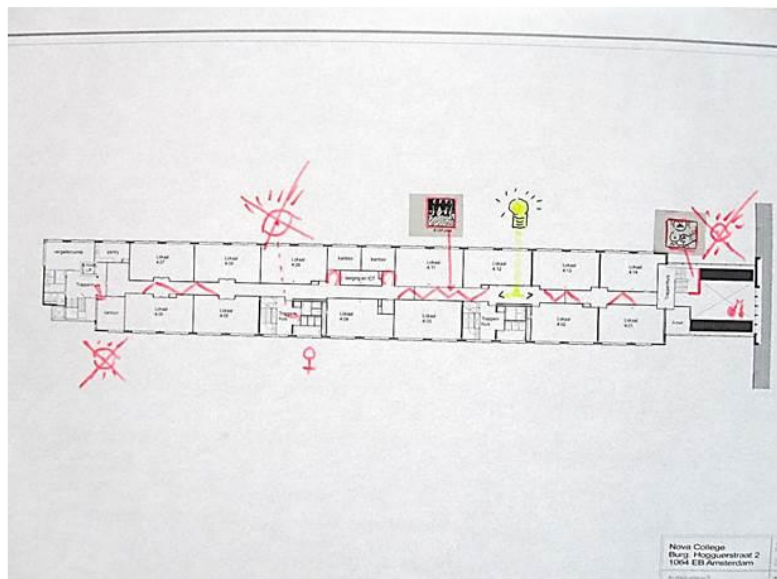
Begane grond
gebouw A

Bevindingen van de schouw

Bovenste
verdieping en
centrale hal

Gebouw B

Positieve bevindingen (2)

Omgeving

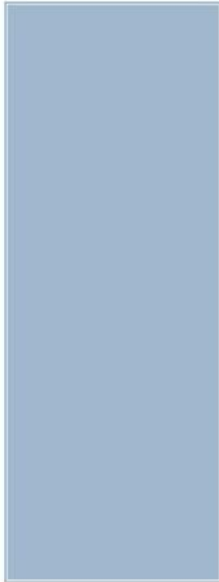
- ☐ Eenduidige markering laag hek
- ☐ Verlichting rond de school en in de buurt (richting dislocatie)
- ☐ (Potentiële) Informele controle vanuit flats
- ☐ Verlichting & Zichtbaarheid viaduct Roëllaan (maar sleets)

Punten van zorg (1)

Top 12

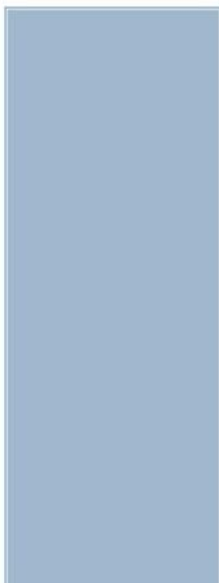
- ☐ Lange smalle gangen gebouw met hokkige ruimten B
- ☐ Zielloze centrale hal met trappenhuis tussen B en A
- ☐ Onaantrekkelijke kantine met donker plafond
- ☐ Onoverzichtelijke hokkige hoofdentree
- ☐ Onoverzichtelijke te grote praktijklokalen
- ☐ Staat van onderhoud/gebruik gebouw C

Punten van zorg (2)

- ☐ Onoverzichtelijke toiletgroepen corridor gebouw B
- ☐ Onaantrekkelijk bitumen dak
- ☐ “Vijandige” hekwerken en afrastering
- ☐ Weinig attractieve beplanting rond school
- ☐ Sleetse passage in viaduct Van der Pollaan
- ☐ Matige verlichting halte tram Roëllaan

Oplossingen in de lijn van het Veiligheidsplan: in samenhang bekijken

- ☐ Thuishaven/beleving van de ruimte
- ☐ Leerlingenstromen/routing
- ☐ Openheid naar de buurt/respect van de buurt

Van groot en onoverzichtelijk naar geborgenheid

Onoverzichtelijke praktijklokalen

Organische compartimentering

Lange smalle gangen gebouw met hokkige ruimten

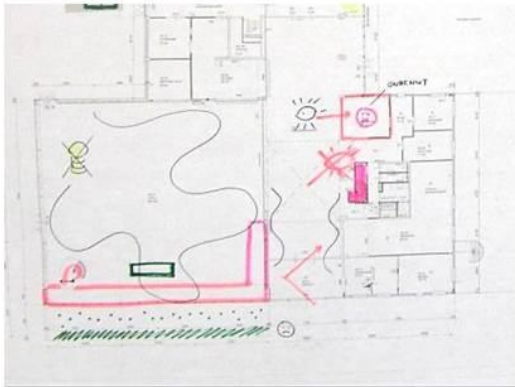
Uitstekende gelijkmatige verlichting, maarruimte voor intimidatie

Goede voorbeelden komen ook uit eigen huis

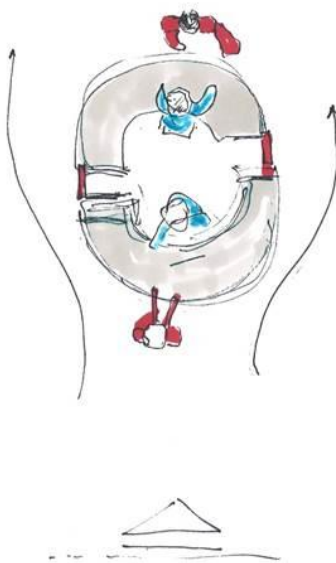
Getrapte en hokkige entree

Ingang toezicht (Rijswijk)

Impressie open balie

Van lang en smal
(intimidatie/crowd control)

Naar huizen
(inclusief opname wc's)

Praktijklokaal niet meer van deze
tijd; onoverzichtelijk en verborgen

Niet ver zoeken om op gedachten te komen
(principe mezanine trappenhuis)

Kantine

Donkere onaantrekkelijke uitstraling
(ook door ongebruikte entresol)

Kleinschaliger oplossingen
(ook door inzet licht)

Verbeteren klimaat centrale ruimte

Hard (akoestiek) en namaak

Verticale vergroening i.p.v. plastic

Maar ook:

Van plastic

Naar echt!

Onoverzichtelijke toiletgroepen in de trappenhuizen

Uit het zicht: door de kleine ruiten
kijken naar de pissoirs

Best practice op Marcanti

Nis aan een verlaten trappenhuis

Entree aan de centrale kantine

Platte zielloze Bitumendaken

Onaantrekkelijk uitzicht voor leerlingen, docenten, personeel en... bewoners flats

Horizontale vergroening: kijkplezier! Eenvoudig te beheren

Onaantrekkelijk en weinig
herbergzaam

Verticale vergroening: kansen
voor school-tuinbouw

Wintergroen: geen seizoenen (kil en
afstandelijk), altijd hetzelfde beeld

Seizoenbeleving: aantrekkelijk,
ook voor de buurt!

Een hek is een hek is een hek is
een hek

Samen met leerlingen hek ontwerpen
en maken in het praktijklokaal

De routes naar en van huis

Weinig gelijkmatigheid van
verlichting

Hoe prettig 100 meter verderop!

Discussie: verlichtingsniveau
goed, maar sleetse uitstraling

Vergelijk: elders is de veiligheidsbeleving
leerlingen stukken lager

**De verlichting valt in de avond
alles mee, maar het oogt sleets**

Kunstproject Hortustunnel

Of nog weer een andere oplossing

Sleetse uitstraling viaduct

Aantrekkelijke tegels, inzet kunstenaar
(tekeningen van leerlingen)

Discussiepunt over campus en organisatie entree

De achterzijde mag wel wat meer
voorzijde worden, maar.....

er valt vanuit beheerbaarheid wat voor te
zeggen om de stromen te bundelen (ook
qua toezicht)

Afsluitende opmerkingen

-
- Goede oplossingsrichtingen soms in eigen huis
 - Samenhang tussen aspecten van thuis voelen van belang
 - Oplossingen buiten de deur: overlegplatform nodig (rol stuurgroep)
 - Geen architectonische ingreep zonder adequaat beheer